

PROGRAMMA/PROGRAM

LET OP: ONLINE HERDENKING

Ga naar www.srebrenica-herdenking.nl

Volg het **LIVE** vanaf
15:00 uur

NATIONALE HERDENKING SREBRENICA GENOCIDE

11 juli 1995 - 11 juli 2020

**25 jaar na de Srebrenica genocide:
Waarheid? Gerechtigheid? Erkenning?**

contact: info@srebrenica-herdenking.nl

MARŠ MIRA ZA SREBRENICU 2020

Marš Mira se organizuje svake godine 11. Jula prije održavanja Nacionalne komemoracije za Srebrenicu. Ovaj marš je posvećen žrtvama počinjenog genocida u i okolini Srebrenice i dug je 11 kilometara. Maršuta od 11 kilometara je simbolično veza za događaj počinjenog genocida 11. Jula 1995 godine.

Marš Mira prvi put je organizovan 2013 godine u Holandiji, a ove godine bi trebao biti osmi put. Zbog trenutne situacije i poduzetih mjera bezbjednosti za zdravlje ove godine nažalost nismo u mogućnosti organizovati Marš Mira jer nismo mogli dobiti odobrenje od nadležnih vlasti opštine Den Haag. Nadamo se vašem razumjevanju i naravno nadamo se da ćemo se iduće godine ponovo vidjeti na maršu. Maršuta kao i vremenska prognoza polaska ostaje za slijedeću godinu ista.

Maršuta

Okupljanje i polazak iz Wassenara prema zatvoru Scheveningen, zatim kolona kreće prema Medjunarodnom krivičnom Sudu za bivšu Jugoslaviju, zatim prema Palati Mira ka krajnjem odredištu Het Plein u Den Hagu.

Vremenska šema maršute

09:30 Okupljanje i podjela učesničkih majica

10:30 Polazak

12:00 Zatvor Scheveningen

13:00 Medjunarodni krivični Sud za bivšu Jugoslaviju

13:30 Palata Mira

14:30 Dolazak kolone na odredište het Plein Den Hag

15:00 Nacionalna komemoracija za žrtve počinjenog genocida u i okolini Srebrenice

Više informacija možete dobiti putem maila: marasmira2013@gmail.com

PROGRAM

- 15:00**   **Početak komemoracije**
Mustafa Hadžiibrahimović en Leila Prnjavorac
- Pjesma: “Jedna si jedina”**
- 15:10**   **Izjava povodom centralne komemoracije Srebreničkog-genocida za 2020**
Pročitat će Esmir Mujkić, član rukovodstva Mladi BiH i organizacionog odbora
- Ilahija: “Puhnuto će behar”**
- 15:25**   **Govor udruženja preživjelih Srebreničkog-genocida juli 1995**
Govor udruženja pročitat će Nedim Osmanović, preživjeli Srebreničkog-genocida
- 15:40**   **Govor**
Bivši ministar Jan Pronk
- Muzika: “Srebrenica Inferno”**
- 16:00**   **Kolektiv Bosnian Girl**
Arna Mačkić, Daria Bukvić, Emina Ćerimović, Ena Sendijarević
- 16:10**   **Govor i Fatiha**
Imam Elvedin ef. Softić ICC Hajr Enschede
- Dvije minute šutnje**
Uvod od trompetiste Bert van Bommel
- “Last Post”**
Bert van Bommel
- 16:20**   **Čitanje imena žrtava**
Čitanje imena žrtava koja su danas ukopane u Potočarima
- Dizanje zastave**
Zastva će se podići sa imenima ukopanih žrtava danas u Potočarima
- Ilahija: “Nemoj žaliti Suzama”**
- 16:30**   **Riječ Zahvale**
Mustafa Hadžiibrahimović i Leila Prnjavorac

POČETAK KOMEMORACIJE

Danas je 11 juli 2020. Prije tačno 25. godine, na današnji dan, 11. jula 1995. počinjen je genocid u i okolini Srebrenice. U nekoliko dana poslije pada UN zaštićene zone enklava Srebrenica, vojska RS-a i druge srpske vojne i paravoje formacije su svirepo ubili, strijeljali, više od 8.000 ljudi – očeva, majki, sinova, kćerki, braće, sestara, familije i prijatelja.

Ja sam Mustafa Hadžiibrahimović, a pored mene stoji Leila Prnjavorac. Mi ćemo danas zajedno voditi program komemoracije na bosanskom i holandskom jeziku. Današnja komemoracija je zbog korona virusa nešto drugačija nego proteklih godina. Na Pleinu, Haškom trgu, danas prisustvuje manje ljudi nego što ste to navikli, ali preko uživo prenosa na internet stranicama srebrenica-herdenking.nl, fejsbuka i preko Omroep Westa mogu hiljade ljudi danasnju komemoraciju pratiti.

Ove godine ćemo biti okruženi sa serijom posebnih foto-portreta mladih bosanskih Holandjana odnosno holandskih Bosanaca koje je inicirao 'Bosnian Girl Kolektiv' i njihova kampanja 'Srebrenica je holandska historija'. U daljenjem dijelu programa ćemo vam predstaviti inicijatore ove kampanje koji će svoju kampanju opširnije objasniti.

Danas se u Potočarima kopaju posmrtni ostaci devet identificiranih žrtava genocida. Svima koji danas obilježavaju i sjećaju se Srebreničkog-genocida kako u Potočarima, tako i širom svijeta, želimo mirnu i dostojanstvenu komemoraciju.

Sada ćemo čuti pjesmu 'Jedna si Jedina'. Poslije toga će se pročitati ovogodišnja komemorativna izjava organizacionog odbora koju će pročitati Esmir Mujkić član rukovodstva Mladi BiH i organizacionog odbora Nacionalne Komemoracije Srebreničkog Genocida.

“JEDNA SI JEDINA”

*Zemljo tisućljetna, na vjernost ti se kunem.
Od mora do Save od Drine do Une.*

**Jedna si, jedina, moja domovina.
Jedna si jedina Bosna i Hercegovina.**

*Bog nek' te sačuva za pokoljenja nova.
Zemljo mojih snova, mojih pradjedova.*

**Jedna si, jedina, moja domovina.
Jedna si jedina Bosna i Hercegovina.**

PRINCIPIJELNA IZJAVA

Povodom Nacionalnog Sjećanja na Genocid u Srebrenici. 2020

25. GODIŠNJICA SREBRENIČKOG GENOCIDA: ISTINA? PRAVDA? PRIZNANJE?

Dobro došli!

“Mi, narodi Ujedinjenih nacija čvrsto smo odlučni da buduće generacije zaštitimo od užasa rata koji su dva puta u toku našeg života nanijele neizrecivu patnju čovječanstvu.” Paus iz Povelje Ujedinjenih nacija, od 26. juna 1945.

Neizreciva patnja! Ponovo, 50 godina kasnije, u srcu Evrope!

Srpske trupe prelaze Balkan ubijajući i paleći sa ciljem stvaranja Velike Srbije. Ratni zločinac Ratko Mladić sa svojom vojskom upravljanom ratnom mašinerijom iz Beograda upada u Srebrenicu 11. jula 1995. Stanovništvo i mnoge izbjeglice iz regije u smrtnom strahu su pobjegli preko planina u ‘zaštićeno područje’ i u Holandsku bazu Dutchbat u Potočarima gdje im je u ime UN obećana zaštita, u očekivanju da će tamo biti sigurni. Uzaludno. Baza je po naređenju Mladića ispražnjena, a ranjeni su ostavljeni koji kasnije nikad nisu nađeni. Žene i djeca su pred očima plavih šljemova deportirani, a muškarci su poslani u smrt. Jedan preživjeli ovog užasnog događaja opisuje šta je vidio: “Internacionalne oružane snage, ‘plavi šljemovi’, sa njihovim mandatom i prisutnošću, morale su nas zaštititi od masovnog istrijebljenja. To su bili upravo isti oni plavi šljemovi koji su nadzirali istrijebljenje i uništenje jednog cijelog naroda. Ova masovna ubistva i protjerivanja je nekoliko godina kasnije Svjetski sud pravde, okarakterisao genocidom.”

“Mi smo bili bespomoćni”, izjavio je komandant Dutchbata. “Velike sile, Francuska, Engleska i SAD nisu nam dale vazduhoplovnu podršku”, žalio se kasnije Ministar odbrane Voorhoeve u svojoj knjizi ‘Sigurna područja’.

Nakon pada enklave ubijeno je 8372 zvanično registrovanih muškaraca, bilo ih je vjerovatno i više. “Dogodilo se to pod zastavom Holandije i Ujedinjenih nacija”, piše Hasan Nuhanović, tadašnji prevodilac Dutchbata. Povelja UN pokazala se bezvrijednom! Osnovna prava, uključujući pravo na život, sadržana u Povelji UN-a, grubo su prekršena i nisu branjena.

Nakon inferna Srebrenice u julu 1995. traga se za izbjeglim od genocida. Za nekima i 25 godina. “Gdje su oni? Naši najmiliji? Želimo istinu!! Kako se to dogodilo? Zašto nismo dobili obećanu zaštitu? Izdati smo!! “

Šta je sa sramotnim slikama naših vojnika koji piju i plešu u prisustvu prestolonasljednika Willema Alexandera i visokih zvaničnika u vazduhoplovnoj bazi Pleso – Zagreb, dan nakon pada enklave 11. jula 1995. godine? A što da se kaže o izjavi našeg ministra obrane Voorhoeve-a: “Mi znamo šta se tamo dogodilo, dali smo sve od sebe, knjiga Srebrenica se može zatvoriti”. I novinaru koji je dalje pitao rekao: “Pravljenje raspoloženja!” Holandija je ovim napravila prvi pokušaj skidanja odgovornosti sa ove internacionalne sramote.

Istina?

Nakon 25 godina knjiga Srebrenica i dalje nije zatvorena. Jer istina je još nepoznata. Bosanske žrtve, ali i holandsko stanovništvo, imaju pravo na istinu. Uostalom, Dutchbat je i u naše ime upućen u Srebrenicu! Dobro je poznato da istina treba biti temelj jednog demokratskog društva. A istina o tome šta se zapravo dogodilo u Srebrenici i ko je za to odgovoran trebala je već dugo biti konsenzus u holandskom društvu - i trebala je biti stalni dio Canona holandske historije.

Preživjeli rođaci su u očajnom traganju za pravdom još od pakla u julu 1995. godine. Poražavajuće je kako iz godine u godinu, iznova, tokom sudskih ročišta u Den Hagu, kojeg takođe nazivau glavnim gradom međunarodnog prava, moraju čuti koliko Holandija pokušava da se distancira od Srebrenice u šokantnom prikazu nacionalne nemoći, nespremnosti i poricanju putem svog advokata. „Kako smo mogli da to predvidimo? Bili smo iznenađeni. Nismo odgovorni. Odgovorne su Ujedinjene nacije, koje su nas poslale. UN ne mogu biti osuđene zbog njihovog imuniteta! Pa ni Holandija.“

Pravda? Priznanje?

Iz Ambasade Holandije u Sarajevu 2017. godine mogli smo čuti sljedeće: „Turizam i ekonomski razvoj jedan su od prioriteta politike Holandske vlade o Srebrenici. Hoteli, ugostiteljski objekti.“ Znajući da u izbjegličkim kampovima Mihatovići, Ježevac, Litva, Karaula još uvijek živi 7.000 porodica. O čemu u Holandiji ne čujemo ništa. Aiša Mehmedović: *„Svijet nas je zaboravio nakon rata! Svake godine 11. jula novinari dolaze u Srebrenicu. Oni dolaze da čuju našu tugu, ali niko ne dolazi da vidi kako mi, koji smo doživjeli genocid, puni tuge u mučnim okolnostima moramo preživjeti! Naš smještaj je trebao biti privremen, a mi čekamo tu već 25 godina.“*

Definitivna i potpuna realizacija Anexa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma o povratku izbjeglica od suštinskog je značaja za trajan povratak izbjeglica, uz komplementaran ekonomski razvoj.

Ako Holandska vlada zaista želi pružiti socijalno-ekonomsku podršku, ista bi trebala uglavnom ići ovim izbjeglicama. Izvedite ih iz izbjegličkih kampova i pružite im pristojan dom i dostojanstveno postojanje!

Priznanje? Od koga? Od čega? Nema priznanja kojeg žrtve traže ako se genocid čak negira i omalovažava i otkupljuje s pogrešnom podrškom (turizam, itd.), ako se u Srbiji počinioci genocida poštuju kao heroji, ako se genocid s najviših nivoa otvoreno negira, ako među srebreničkim žrtvama postoji strah od rasplamsavanja sukoba i tako dalje. *„Izgubila sam muža i troje dece. Strašno je dalje živjeti. Najteže mi je što su ubice još slobodne, vidim ih kako šetaju ulicom i to je nepodnošljivo“*, čujemo od Mejre Đogaz. Kako možemo govoriti o priznanju genocida ako i dalje postoje masovne grobnice na teritoriji Bosne koju su osvojile srpske trupe, a koje mogu biti otvorene samo uz naknadu?

Komemoracija je osvrt na prošlost. Krajnje je vrijeme da se Holandija suoči s tim. Za dobrobit sadašnjosti i budućnosti! Komemoracija je prije svega referenca za budućnost koja se mora graditi na temeljima:

Istine! Pravde! Priznanja!

PUHNUT ĆE BEHAR

*Iz blizine srce sluti, puhnut će behar!
Izgubit će cvijeće džemre, čim zemlji padne.
Kiše će umivati, Bosnu šaren đulistan,
i cvjetaće ljiljani u zore rane.*

*Iz blizine srce sluti, puhnut će behar!
Okitit će polja naša rahmet zeleni.
Našoj djeci pružit će, stručak ljubice na dar
a uzdahe slobode i mira meni.*

*Iz blizine srce sluti, puhnut će behar!
odnijeće dušu u dom, smireni i topli.
Pod moju strehu tek tad neka šljegne miran san,
minuće bol oči kad lagahno sklopim.*

GOVOR UDRUŽENJA PREŽIVJELIH SREBRENIČOG-GENOCIDA JULI 1995

Govor udruženja porčitat će Nedim Osmanović, preživjeli Srebreničkog-genocida

Poštovani prisutni,

Danas odajemo počast žrtvama genocida u Srebrenici počinjenog prije 25 godina. Ubijenih žrtava je preko 8 hiljada. Da stavimo ovaj broj u perspektivu: to je stanovništvo opštine Zouterwoude.

Ubijeni su bez ikakvog drugog razloga osim zato što nisu Srbi. Nedužne i nepotrebne žrtve sulude ideje entičkog čišćenja teritorija. Političke vodje i glavni izvršioc i ove ideje, zločinci protiv čovječnosti su osudjeni, neki izdržavaju kazne ovdje u komšiluku. Neki od izvršilaca nisu osudjeni, na sramotu svima nama a najviše zvaničnicima koji to aktivno sabotiraju čak i danas, 25 godina kasnije. No, danas oni nisu bitni, danas se prisjećamo žrtava i žrtvama odajemo počast.

Nedužne i nepotrebne žrtve, njih preko 8 hiljada. Zajedno sa preživjelima iz opkoljene Srebrenice bili su granatirani, izgladjivani, držani pod opsadom preko tri godine, okrenuti sami sebi, zapostavljeni i zaboravljeni od cijelog svijeta. Vojska Republike Srpske je spriječavala dovoženje hrane i lijekova u opkoljenu Srebrenicu. Čak je i dovoženje soli u Srebrenicu bilo zabranjeno. Duže od tri godine prije nego što su poubijani žrtve genocida bili su i žrtve zlostavljanja od strane vojske bez morala, etike i časti. Duže od tri godine.

Žrtve kojima danas odajemo počast su ovdje bile žrtve po prvi put. Ovo nepotrebno zlostavljanje počinocima oni više ne mogu oprostiti.. Iskreno, ne mogu ni ja. Niti želim. Hoću li ih proklinjati? Nema potrebe, već su prokleti.

Srebrenica je bila zaštićena zona. UN vojnici su garantovali sigurnost žrtvama kojima se danas odaje počast. Prije nego što su poubijani, žrtve genocida su i podlo prevareni i izdani od svijeta. Od zvaničnika koji su žrtvama garantovali sigurnost a i od vojske koja je trebala da ih zaštititi.

Žrtve kojima danas odajemo počast su sad a već žrtve po drugi put. Oni ovu prevaru i izdaju lažnim i nesposobnim zaštitnicima ne mogu oprostiti. Iskreno, ne mogu ni ja. Niti želim. Hoću li ih proklinjati? Nepotrebno je, već su prokleti.

8372 žrtve genocida u Srebrenici su bile nedužne i nepotrebne žrtve. Vojni cilj Vojske Republike Srpske je bio postignut 11. jula. Šta je onda mogao biti cilj ubijanja preko osam hiljada ljudi osim ubijanja samog? Zamislite samo umobolnost izvršilaca čina kojem je cilj ubijanje ljudi bez drugog razloga i motiva osim da se ubijaju ljudi? Može li se naći razlog ubijanju? Teško. Nemoguće.

Žrtve kojima danas odajemo počast su sad žrtve po treći put. Oni ovo ubijanje radi ubijanja ne mogu oprostiti. Iskreno, ne mogu ni ja. Hoću li ih proklinjati? Neću, već su prokleti.

Za svega par dana u blizini Srebrenice je poubijano preko 8 hiljada ljudi. Tijela su razvezena na nekoliko bliskih udaljenih lokacija i zakopana u za to pripremljen velike jame. Anonimno, ilegalno, bez spiskova, bez oznaka, bez spomenika. Da se sakriju i od izvršilaca, i od istražitelja i od svih koji će za žrtvama žaliti. Poubijane žrtve su još jednom nedužno i nepotrebno zatrpani u jame. Još jedan zločin. Razlika je jedino da izvršioци sada imaju razlog za zločin. A žrtve još jednom postadoše žrtve. Može li ubijen čovjek opet postati žrtva? Vidjeli smo da može. A počinioци šute i ne sjećaju se šta su radili. Očevici šute i ne sjećaju se šta su vidjeli.

Žrtve su sad već žrtve po četvrti put. Ima li ovome brojanju kraja... Ni počinioциma ni očevicima koji šute žrtve ne mogu oprostiti. Iskreno, ne mogu ni ja. Niti želim. Hoću li ih proklinjati? Neću, već su prokleti.

Nedugo nakon prvog pokopavanja, u strahu da će jame biti pronadjene i otkrivene i svjedočiti o ubijanju radi ubijanja tijela su iskopana gradjevinskim mašinama i prebačena u nove jame. Poubijane žrtve koje su ponovo postale žrtve skrivanja zločina i skrivanja od onih kojima će nedostajat još jednom postaju žrtve, sada su već žrtve po peti put. Oprostite od žrtava nema, moj oprost je nebitan, ali prokletstvo ostaje. Sad je već petostruko.

Sud u Hagu je mučenje gladju, ubijanje radi ubijanja, ilegalno zakopavanje i prekopavanje leševa pravno formulisao kao genocid. Politički nasljednici idejnih kreatora genocida iz samo sebi poznatih razloga podvaljuju neupućenima razne teorije da se genocid nikada nije dogodio i da su dokazi za isti nepostojeći, izmišljeni ili podmentuti. Ovime se stvaraju nove žrtve i to ponajviše među Srbima kojima se u nasljedje ostavlja krvavo petostruko prokletstvo. Pretežak teret pa čak i kad je upakovan u mit o nacionalnom ponosu i identitetu. Nažalost, neki se tim teretom i ponose. Takvi niti su za oprost niti za prokletstva, takvi su za žaljenja.

Nisu samo poubijani u Srebrenici žrtve Genocida u Srebrenici. Nezasluženo i bez mogućnosti izbora, to smo i svi mi kojima je neko drag ubijen u Srebrenici. Žrtve su i primorani počinioци koji su bili nemoćni ili nesvjesni da se usprotive izvodjenju genocida da bi kasnije bili ucjenjivani. Žrtve su i pokojnici i njihovi dragi na Srpskoj koji se zloupotrebljavaju da se opravda ubijanje radi ubijanja. Isti zaslužuju ili oprost ili počast ili oboje. Tuga i bol je svugdje ista.

Žrtve kojima danas odajemo počast su nedužne i nepotrebno žrtvovane pet puta. Bilo bi prikladno da šutimo 10 minuta i da stavimo 5 zastava na pola koplja.

Žrtve kojima danas odajemo počast su bile nevine žrtve i nepotrebno žrtvovane. Ako se njihove sudbine zaborave i ako se počinioци ne kazne i ako budemo svjedoci da se isti zločin pod sličnim okolnostima ponovi a ne napravimo ništa da isti spriječimo onda će žrtve postati žrtve po šesti put i na najgori način; postaće uzaludne žrtve.

Na nama je da ne dozvolimo da se desi da to postanu; uzaludne žrtve.

Završiću obraćanje citatom iz Pjesme Rolling Stones-a: Give me shelter, Pruži mi utočište:

War, children, is just a shot away, is just a shot away...

Rat je, djeco, samo jedan pucanj udaljen od nas, samo jedan pucanj od nas...

GOVOR: JAN PRONK

Bivši Ministar

Srebrenica: istina, pravda, priznanje

Danas ponovo obilježavamo genocid Srebrenice koji je izvršen prije dvadeset i pet godina, a obilježavamo ga svake godine. Prije deset godina pozvali ste me ovdje da govorim o temi: "Srebrenica: knjiga nije zatvorena" Doista, knjiga nije bila zatvorena, jer su se stalno iznova dodavala nova poglavlja. Dok su mnogi u našoj zemlji pokušavali zaboraviti Srebrenicu, Srebrenica nije postala istorija, već svakodnevna stvarnost. Ovo se odnosi na rodbinu koja je svoje najmilije tek godinama kasnije mogla sahraniti, na sve one koji još uvijek nisu pronašli svoje najmilije, na one koji se boje da se genocid ne ponovi, u Bosni ili bilo gdje u svijetu, i na sve one ljude koji se suočavaju sa opetovanim poricanjem nizozemske suodgovornosti.

To poricanje još traje. Prošle godine Vrhovni sud Holandije napisao je novo poglavlje u knjizi. Bili smo kod kuće samo nekoliko dana nakon komemoracije, ovdje na Trgu. Slušali smo imena žrtava koje su bile sahranjivane. Ta su imena još uvijek odjekivala u našim glavama, ali Vrhovni sud je smatrao da je to bio dobar trenutak da konstatira da saradnja Dutchbata u evakuaciji izbjeglica koje su zatražile zaštitu nije bila protuzakonita. Sam izbor tog vremena označio je ravnodušnost holandskih vlasti prema sudbinama žrtava genocida. Prema Vrhovnom sudu, to ne bi značilo ništa za sudbini izbjeglica da je Dutchbat okončao suradnju u evakuaciji. Kako su ti suci to znali sa toliko sigurnosti?

Prije nekoliko godina stvari su u Južnom Sudanu tekle sasvim drugačije. Tamo su kapije baza mirovnih snaga UN-a u Jubi i Boru bile otvorene kad su izbjeglice tražile sklonište, u međusobnom genocidu između Dinka i Nuera. Svi su pušteni unutra, niko nije odbijen iz straha da će baza biti pretrpana. Ubojstva su se nastavila izvan zatvorenog prostora. Napetost unutar baze bila je velika i postojala je opasnost od izbijanja kolere. Situacija je bila strašna, ali to nije bio razlog UN-ovoj vojsci da ukine fizičku zaštitu. Nijedna ratna situacija nije potpuno jednaka drugoj, ali kako su pravници Vrhovnog suda sigurno znali da je situacija u Potočarima neodrživa i da bi bila jednako loša za izbjeglice van kapije, kao i kada bi bili u bazi i tamo bili prihvaćeni i zaštićeni?

Vrhovni sud je utvrdio da je holandska država nezakonito postupila u evakuaciji 5.000 izbjeglica koje su primljene u taj objekat. Ovo se posebno odnosi na 350 muškaraca i dječaka koji nisu smjeli ostati, mada Sud kaže da se to moglo učiniti. Ali Vrhovni sud procjenjuje šansu da ova grupa preživi ne više od deset posto, jer bi Srbi predvođeni Mladićem učinili sve što je u njihovoj moći da ih lociraju u bazi. Štoviše, šanse za djelotvornu pomoć izvana ne bi bile velike. Kako su to tačno znali advokati i kalkulatori Vrhovnog suda? Zašto 10%, a ne 30%, kako je to ranije utvrdio jedan holandski sudija, ili 50% ili, kako se pokazalo u Jubi, više od 90%.

Nije prikladno da političari u Holandiji osporavaju sudsku presudu. Ja sam bivši političar. 1993. godine bio sam član Holandskog kabineta koji je odlučio poslati mirovne trupe da zaštite stanovnike Srebrenice. Bio sam 1995. kada je pala Srebrenica. I dalje sam bio kad se izvještaj NIOD-a pojavio 2002. godine, navodeći argumente slične onima Vrhovnog suda da je sudbina izbjeglica u Srebrenici bila neizbježna i da holandska država ne bi trebala odgovarati.

Tada sam osporio te argumente jer sam se osjećao odgovornim. Nije se radilo o utvrđivanju u kojoj je mjeri Dutchbat odgovoran, već u kojoj mjeri je odgovorna država, politika, mi političari, uključujući i mene.

U izvještaju NIOD-a sve je zapisano što se moglo zapisati, cijela istorija do davne prošlosti. Sve opisati vodi ka objašnjenju svega, razjašnjenju i interpretiranju, do prikriivanja i opravdavanja, prebacivanja odgovornosti i odricanje obaveza.

Ja sam se nadao da će mudraci Vrhovnog suda do drugačijeg zaključka doći, ali se to nije dogodilo. Osjećam se nelagodno zbog odluke Vrhovnog suda. Ponavljam, sudske odluke se moraju poštovati ali se sramim zbog načina ocjene rizika, te računice, proračuna i računovodstva.

Osam hiljada bosanskih muškaraca i dječaka ubijeno je od strane srpskih snaga. To je istina. Ali isto tako se moramo suočiti s drugom istinom: holandska država i holandski političari, uključujući i mene, odgovorni su što ne štite izbjeglice, jer nisu uspjeli održati obećanje da će zaštita biti pružena. Dali smo sve od sebe, ali nedovoljno. Mi to nismo uspjeli. Taj neuspjeh mora se priznati. Bili smo politički odgovorni za zaštitu ljudi koje su ubijali drugi, ne 10%, već 100%. Bili smo odgovorni ne samo za zaštitu 350 muškaraca i dječaka, već i za zaštitu svih ostalih koji su se sklonili u UN, baš kao i kasnije sudanske izbjeglice u Jubi. Zaštita: trebala je biti i mogla je biti.

Dvadeset i pet godina nakon genocida ne samo da gledamo unazad, već i naprijed. Istinitost, pravni postupak i priznavanje odgovornosti mogu biti početni koraci za sprečavanje onavljanja. Ovo je očajnički potrebno, jer svjetska zajednica od pada Srebrenice bezbroj puta nije uspjela zaštititi žrtve masovnog nasilja i genocida. Bili smo odsutni, stigli kasno ili smo učinili premalo. Ponekad smo čak i zapalili vatru, umesto da ugasimo plamen.

Dugujemo svima ljudima koji se plaše bilo gdje u svijetu da postanu žrtve masovnog nasilja samo zato što se percipiraju kao različiti - različiti po vjeri, etničkoj pripadnosti, kulturi ili orijentaciji - da dijelimo odgovornost za njihovu zaštitu. Ne bismo se trebali ograničavati na ljude u našoj blizini ili na ljude s kojima se osjećamo posebno bliski. Odgovornost za zaštitu potencijalnih žrtava počinje sa ne gledanjem u stranu, zatvaranjem očiju, gluvim ljudima ili pranjem ruku nevinosti. Ta odgovornost počinje osluškivanjem glasova ljudi koji se boje za svoj život, bilo koga i bilo gdje.

“SREBRENICA INFERNO”

*Majko, majko, jos te sanjam
Sestro, brate, jos vas sanjam svake noci
Nema vas, nema vas, nema vas
Trazim vas, trazim vas, trazim vas
Gdje god krenem vidim vas
Majko, oce, sto vas nema*

***Bosno moja ti si moja mati
Bosno moja majkom cu te zvati
Bosno majko Srebrenice sestro
Necu biti sam***

GOVOR: ELVEDIN EF. SOFTIĆ

Imam ICC Hajr Enschede

Drage majke šehida i šehidske porodice, dragi naši šehidi, Uvaženi predsjednice IZBN , poštovane kolege imami i predsjednici džemata, predstavnici kulturnog i političkog života dragi prisutni koji ste došli da podjelite tugu sa šehidskim porodicama i da na ovaj način obilježimo godisnjicu genocida nad bosnjacima Srebrenice.

Es-selamu alejkum!

Velike i uzvišene su riječi Plemenitog Gospodara svih svjetova "da su šehidi živi", toliko su velike da Allah, dž.š., u Kur'anu kaže; **I reci im: "Kada bi more bilo tinta da se ispišu riječi Gospodara moga, more bi presahlo, ali ne i riječi Gospodara moga, pa i kad bismo se pomogli još jednim sličnim"**.

Tako isto kada bi rijeka Drina bila tinta a stabla oko Srebrenice pisaljka ne bi se mogla ispisati tuga i bol majki Srebrenice, koje ostadoše bez svojih sinova bez svoje djece, ni krivi ni dužni, samo zato što su Bošnjaci-muslimani.

Allah, neka je slavljen i hvaljen, kaže u Kur'anu Časnom: **Da su sva stabla na Zemlji pisaljke, a da se u more, kad presahne, ulije još sedam mora, ne bi se ispisale Allahove riječi; Allah je, uistinu, silan i mudar.** Tako isto da su sva stabla na zemlji pisaljke a da se u rijeku Drinu ulije još sedam Rijeka nakon što presahnu, ne bi se mogla opisati veličina zločina koji je učinjen u ovom dijelu BiH. I ne bi mogli naći riječi utjehe koje bi ublažile bol šehidskim porodicama, osim opet u velikim riječima Allaha Najvećeg, te riječi imamo u Kur'anu: **INNELLAHE MEA SABIRIN** - zaista je uzvišeni Allah sa strpljivima. Zato, molimo Uzvišenog Allaha za sabur, koji jedino vjerničko srce može imati. Allah, dž.š., je najveći On je najpravedniji, On je Milostiv, ali i žestoko kažnjava upravo zato što je Pravedan. I neće Allah, dž.š., dozvoliti da zločinci prođu nekažnjeno. Pravda na ovom svijetu jeste spora, ali nije nedostižna. A konačni sud je kod Allaha, dž.š., Gospodara svih ljudi. Zemlja i Nebo su se zarekli da između njih neće biti tajni o zločinu i zločincima. Svako zlodjelo će na vidjelo izaći. Svaki zločin, ma koliko ga (ne)ljudi nastojali prikriti, izaći će na vidjelo. Zato niko nema pravo da misli, govori i da se ponaša kao da ništa nije bilo. Bošnjaci nisu narod koji mrzi, ali jesu narod koji pamti i koji neće odustati od svog pamćenja. Neka je Allahova Milost na naše šehide, da im Allah, dž.š., podari džennet, a njihovim porodicama sabur.

Molimo Allaha, dž.š., da osveta bude Pravda i da se više nikome i nikad ne ponovi Srebrenica, Prijedor I ostala stradala mjesta širom naše Domovine.

Amin!

MOLITVA

Al-Fatiha¹ - Pristup

1. U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!
2. Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo,
3. Milostivog, Samilosnog,
4. Vladara Dana sudnjeg,
5. Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo!
6. Uputi nas na Pravi put,
7. na Put onih kojima si milost Svoju darovao, a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali!

---

¹ Prva sura Kur'ana

Wij gedenken hier, vandaag, het leven en de dood van de 9 slachtoffers die vandaag in Potočari (Srebrenica) zijn begraven.

Achternaam (naam vader) naam - geboortedatum

Prezime (očevo ime) ime - rođ.

Avdagić (Suljo) Zuhdija 1947

Hasanović (Huso) Sead 1971

Hasanović (Šaban) Hasib 1970

Ibišević (Ahmo) Salko 1972

Musić (Husein) Kemal 1968

Pezić (Alija) Hasan 1925

Salihović (Ramo) Bajro 1943

Suljić (Bekto) Alija 1969

Zukanović (Hamid) Ibrahim 1941

8372

“NEMOJ ŽALIT SUZAMA”

**Nemoj žalit suzama
Već se sjeti dovama
Nemoj da ti suza krene
Kad probudiš uspomene**

Nemoj žalit oče moj
Kad ugledaš mezar moj
Nemoj da ti suza krene
Kad se sjetiš oče mene

**Nemoj žalit suzama
Već se sjeti dovama
Nemoj da ti suza krene
Kad probudiš uspomene**

K'o da duša poleti
Sva u nuru izgori
Zastane kraj kapije
Ridvan čuvar avlije

KAMPANJA: SREBRENICA JE HOLANDSKA ISTORIJA

KOLEKTIV BOSNIAN GIRL

Srebrenički genocid je nesumnjivo tamna stranica u holandskoj istoriji, koja povezuje Bosnu i Hercegovinu i Holandiju i njihove građane. Ipak, ova zajednička istorija nema pažnju koju zaslužuje. Kao rezultat toga, kolektivna svijest o srebreničkom genocidu u Holandiji zaostaje. Uprkos pravnom konsenzusu i neodoljivim dokazima o genocidu, postoje različite tendencije negiranja koje su sve vidljivije i utjecajnije posljednjih godina, ne samo na Balkanu, nego i na međunarodnom planu.

Strukturalno priznanje i sjećanje na srebrenički genocid je potrebno kako bi se suzbilo sistematsko negiranje i realiziralo smisljeno procesuiranje genocida. Pored uključenosti Holandije u ovoj tragediji, ista ima zajednicu od deset hiljada Bosanskih Holandžana, od kojih mnogo je radi rata pobjegla u Holandiju. Radi toga Holandija ima važnu odgovornost da strukturalnu komemoraciju facilitira. Da bi se to postiglo, kolektiv Bosanska djevojka pokreće kampanju "Srebrenica je holandska istorija", skrećući pažnju na genocid u Srebrenici, ulogu Holandije tim povodom i 25. godišnjicu sjećanja genocida u Holandiji.

Kampanja ima za cilj postizanje tri konkretna cilja koji mogu pomoći jačanju kolektivne svijesti u holandskom društvu:

1. Srebreničkom genocidu dati više pozornosti u holandskom obrazovanju istorije i društvenih nauka i učiti ga na inkluzivan način
2. Izgradnja trajnog spomenika u Den Hagu koji će služiti sjećanju svih građana.
3. Komemoraciji Srebrenice osigurati strukturalna sredstva vlade.

Da li podržavate naše ciljeve? Onda potpišite našu peticiju putem

<https://actie.degoedezaak.org/petitions/srebrenica-is-nederlandse-geschiedenis>

Kampanja se sastoji od privremenog spomenika koji će biti prikazivan na Trgu u Den Hagu tri sedmice nakon komemoracije 11. jula 2020. godine, internetske serije fotografija i kratkog filma koji se mogu podijeliti putem društvenih medija i obrazovne web stranice s člancima i dokumentarcima.

Privremeni spomenik; (online) serija fotografija o 25 Bosanskohercegovačkih Holandžana starih 25 godina

Obilježavamo ovogodišnji genocid serijom fotografija koja se sastoji od 25 fotoportreta bosanskohercegovačkoholandskih žena i mladića od 25 godina koje je napravio fotograf Robin de Puy. Mlade žene i muškarci nisu (svjesno) doživjeli rat, ali simboliziraju povezanost holandske i bosanske istorije. Njihovo prisustvo u holandskom društvu naglašava važnost zajedničke naracije i obilježavanja srebreničkog genocida. Oni utjelovljuju i zajedničku prošlost i zajedničku budućnost.

25 fotografija u velikom formatu bit će na Trgu tri sedmice od 11. jula 2020. godine. Ove fotografije bit će objavljene i kao internetska serija fotografija. Pored toga, filmska rediteljka i bosanskohercegovačka članica kolektiva Bosnian Girl Ena Sendijarević snima kratki promotivni film. Fotografije i promotivni film su primarno na web stranici www.srebrenicaisnederlandsegeschiedenis.nl a odatle se može dalje distribuirati putem Facebooka i Instagrama.

Bosanska djevojka – Bosnian Girl

Bosanska djevojka je kolektiv koji čine četiri žene - Arna Mačkić, Daria Bukvić, Emina Ćerimović i Ena Sendijarević - sa respektivnim kvalifikacijama iz arhitekture, pozorišta, istraživanja i politike i kinematografije. Svojim radom mi se pojedinačno zalažemo za uključiviju Holandiju sa hrabrom vizijom pravednog "zajedničkog života". Okupili smo se kako bismo udružili snage za inkluzivno pripovijedanje i sjećanje na srebrenički genocid u Holandiji. Srebrenica je holandska istorija je zamišljena kao dodatni impuls u postizanju ciljeva za koje su se godinama zalagale organizacije koje su saradivale na Komemoraciji genocida u Srebrenici, a to su priznanje, trajni spomenik i strukturalna komemoracija.

RIJEČ ZAHVALE

Dame i gospodo, mi smo upravo podigli zastavu sa imenima žrtava Srebreničkog genocida koji su danas ukopani i njihova imena pročitali. Ovi ljudi su prije 25. godine ubijeni i danas su u Potočarima dobili svoje posljednje mjesto smiraja.

Ne zaboravimo njih i sve druge žrtve pada Srebrenice. Ostanimo, svako na svoj način, vezani za njih i nosimo ih u našim srcima. Ostanimo oprezni i činimo sve što je u našoj moći da ne dozvolimo da se ikada ponovi genocid kao u Srebrenici. Potrudimo se da zločinci koji su krivi za počinjeni genocid budu na pravi način kažnjeni kao pouka budućim generacijama da svaki zločin mora biti sankcionisan. Da više niko i nikada ne pomisli počiniti zločin takvih razmjera bilo gdje i bilo kome.

Nikad više Srebrenica!

Na kraju zahvaljujemo se svima vama od srca koji ste ovom komemorativnom skupu prisutovali i online pratili. Nadamo se da ćemo se okupiti u većem broju naredne godine, u nedjelju 11. jula 2021.

Deze herdenking is mede mogelijk gemaakt door de volgende samenwerkende organisaties:

Ova komemoracija je realizovana kroz zajedničko angažovanje organizacionog komiteta u kojima su učestovali:

- **Vereniging van Overlevenden van de Srebrenica Genocide juli 1995**
- **Platform BiH** Overkoepelende organisatie van BiH-verenigingen in Nederland
- **Mladi BiH** Vereniging van BiH-jongeren in Nederland
- **SGTRS** Stichting Geschiedenis Totalitaire Regimes en hun Slachtoffers
- **IVBN** Islamitische Vereniging van Bosniakken in Nederland (IZBN)
- **ICHI** Internationaal Comité voor Humanitair Ingrijpen

Bloem van Srebrenica

De kleur wit is het symbool van de onschuld en staat voor de onschuldige slachtoffers van de genocide. Groen staat voor de hoop en het ontwaken, het symboliseert de wens dat alle burgers, ongeacht hun religie en nationaliteit in heel Bosnië en Herzegovina, Europa en de wereld wakker worden geschud en de verschrikkingen van de genocide en het lijden van de Bosniërs nooit zullen vergeten. De elf blaadjes van deze bloem staan voor 11 juli 1995.

Cvijet Srebrenice

Cvijet se sastoji od 11 bijelih latica i zelenog tučka, koji imaju svoju posebnu poruku. Naime, bijela boja simbolizira nevinost i simbol je nevino stradalih u genocidu, zelena je simbol nade, ali i buđenja, te nosi poruku i želju da se svi građani bez obzira na vjeru i naciju širom Bosne i Hercegovine, regiona, Evrope i svijeta probude i ne zaboravljaju strahote genocida i patnje kroz koju su prošli Bošnjaci. Jedanaest latica ovog cvijeta predstavljaju 11. juli 1995. godine.

***

11 juli 2020, het Plein - Den Haag

www.srebrenica-herdenking.nl